

I. Įvadas

2002 metais Įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau tekste – Įvaikinimo tarnyba) sistemingai vykdė ir įgyvendino Įvaikinimo tarnybos nuostatuose jai numatytas funkcijas.

Įvaikinimo tarnybos misija - sklandžiai ir efektyviai organizuoti ikiteisminį įvaikinimo procesą, kad kuo daugiau be tėvų globos likusių vaikų, augančių valstybinėse globos institucijose, būtų įvaikinti ir augtų šeimose, kuriose jiems sudarytos visos sąlygos, reikalingos normaliam fiziniam, dvasiniam ir moraliniam vystymuisi. Pagrindiniai 2002 metams Įvaikinimo tarnybos tikslai buvo:

1. Užtikrinti sklandų ikiteisminės įvaikinimo procedūros vykdymą.
2. Tobulinti ikiteismines įvaikinimo procedūras, organizuojant vietinį įvaikinimą.
3. Skatinti įvaikinimą Lietuvoje.
4. Tobulinti ir sisteminti ikiteismines įvaikinimo procedūras, organizuojant tarpvalstybinį įvaikinimą.

Įgyvendindama šiuos tikslus Įvaikinimo tarnyba atsakingai tvarkė galimų įvaikinti vaikų, norinčių įvaikinti LR piliečių, nuolat gyvenančių Lietuvos Respublikoje, LR piliečių, nuolat gyvenančių užsienio valstybėse, užsieniečių, norinčių įvaikinti vaiką, apskaitas, sparčiai organizavo ikiteisminių procedūrų vykdymą, glaudžiai bendradarbiavo su savivaldybių Vaikų teisių apsaugos tarnybomis, vaikų globos institucijomis bei užsienio valstybių centrinėmis ir akredituotomis institucijomis.

II. Įstatymų, reglamentuojančių įvaikinimo procesą, pasikeitimai

2002 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1422 buvo patvirtinta Įvaikinimo apskaitos Lietuvos Respublikoje tvarka (Žin., 2002, Nr. 90-3856).

Naujai įsigaliojusi Įvaikinimo apskaitos tvarka reglamentuoja:

1. Galimų įvaikinti vaikų apskaitą (II skyrius).
2. Norinčių įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių, gyvenančių Lietuvos Respublikoje, apskaitą (III skyrius).
3. Norinčių įvaikinti Lietuvos piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių apskaitą (IV skyrius).
4. Informacijos apie galimus įvaikinti vaikus teikimą norintiems įvaikinti piliečiams (V- VI skyriai).
5. Įvaikinimo tarnybos veiksmus, teismui priėmus sprendimą dėl įvaikinimo (VIII skyrius).

Naujai įsigaliojusioje Įvaikinimo apskaitos tvarkoje yra nustatytas baigtinis vaiko įtraukimo į galimų įvaikinti vaikų sąrašą pagrindų sąrašas, informacijos apie galimą vaiką pateikimo terminas ir forma. Šiame skyriuje yra numatyta, kokie dokumentai turi būti saugomi galimo įvaikinti vaiko byloje ir vaiko bylos saugotojas. Įvaikinimo apskaitos Lietuvos Respublikos tvarkoje nustatyta LR piliečių kreipimosi dėl įvaikinimo tvarka, reikalingi pateikti dokumentai, piliečių patikrinimo ir įtraukimo į apskaitą tvarka. Šioje tvarkoje numatyta, kad norintys įvaikinti LR piliečiai, nuolat gyvenantys užsienyje, ir užsieniečiai turi kreiptis į Įvaikinimo tarnybą per savo šalies centrinę instituciją arba jos akredituotą instituciją. Įvaikinimo apskaitos tvarkos 30 –

38 p. nustatytas baigtinis reikalingų įvaikinimo tarnybai pateikti dokumentų sąrašas, reikalavimai bei įvaikinimo tarnybos veiksmai, gavus minėtus LR piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių dokumentus. V- VI įvaikinimo apskaitos tvarkos skyriai nustato informacijos apie galimus įvaikinti vaikus teikimo norintiems įvaikinti LR piliečiams, LR piliečiams, nuolat gyvenantiems užsienyje, bei užsieniečiams tvarką. Joje yra tiksliai numatyta, kokie duomenys apie galimus įvaikinti vaikus turi būti pateikti būsimiems tėviams, paties pasiūlymo, susipažinimo su vaiku procesas.

Naujai įsigaliojusi įvaikinimo apskaitos Lietuvos Respublikoje tvarka nustato sistemingą, efektyvą ir aišką ikiteisminių įvaikinimo procedūrų organizavimą.

Vadovaujantis LR Civilinio kodekso 3.219 str. 1 dalimi, 2002 m. spalio 23 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1674 patvirtinti įvaikinimo tarnybos nuostatai. Tuo remiantis nustatytos įvaikinimo tarnybos funkcijos, suderinus su LR Civilinio kodekso Trečios knygos V dalyje numatytais reikalavimais, bei pakeistas įvaikinimo tarnybos statusas iš viešųjų paslaugų įstaigos į viešojo administravimo įstaigą.

III. Įvaikinimo apskaita

Įvaikinimo tarnybos paskirtis – tvarkyti asmenų, norinčių įvaikinti vaikus, ir galimų įvaikinti vaikų apskaitą. Įvaikinimo tarnyba, vykdydama savo funkcijas, kaupia duomenis apie galimus įvaikinti vaikus, LR piliečius, LR piliečius, nuolat gyvenančius užsienio valstybėse, bei užsienio valstybių piliečius, pageidaujančius įvaikinti, tvarko jų bylas.

Įsigaliojus įvaikinimo apskaitos tvarkai, 2002 metais visiems galimiems įvaikinti vaikams bei LR piliečiams, nuolat gyvenantiems užsienio valstybėje, ir užsienio valstybių piliečiams buvo suteikti asmeniniai kodai. 2002 metais pilnai sutvarkytos galimų įvaikinti vaikų, norinčių įvaikinti LR piliečių, nuolat gyvenančių Lietuvos Respublikoje, bei norinčių įvaikinti LR piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių apskaitos, laikantis LR Civilinio kodekso ir 2002 m. rugsėjo mėn. 10 d. LR Vyriausybės nutarimu Nr. 1422 patvirtintos įvaikinimo apskaitos tvarkos numatyti reikalavimai.

III. 1. Galimų įvaikinti vaikų apskaita

Kaip jau buvo minėta, viena iš įvaikinimo tarnybos funkcijų – galimų įvaikinti vaikų apskaitos tvarkymas bei duomenų apie juos kaupimas.

Iki 2002 metų rugsėjo mėnesio įvaikinimo tarnyba, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso normomis, reglamentuojančiomis įvaikinimo procedūras, į galimų įvaikinti vaikų apskaitą įtraukdavo tuos vaikus, kurie:

1. atitiko LR Civilinio kodekso 3.209 str. numatytus reikalavimus;
2. kurių tėvai arba globėjai davė sutikimą įvaikinti, patvirtintą teismo nutartimi;
3. kurių tėvai yra nežinomi, mirę, tėvams neterminuotai apribota tėvų valdžia, pripažinti neveiksniais ar paskelbti mirusiais;
4. yra vyresni nei dešimties metų amžiaus ir nori būti įvaikinti.

2002 m. rugsėjo mėn. 10 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1422 buvo patvirtinta Įvaikinimo apskaitos tvarka (Žin., 2002, Nr. 90-3856). Šios apskaitos tvarkos 10 punkte pateikiamas baigtinis galimų įvaikinti vaikų įtraukimo į apskaitą pagrindų sąrašas. Minėtame punkte nėra numatyta, kad vyresnio nei dešimties metų vaiko sutikimas yra būtinas kaip vienas iš įrašymo į apskaitą pagrindų. Tuo vadovaujantis į galimų įvaikinti vaikų apskaitą turi būti įtraukiami visi vyresni nei dešimties metų vaikai, kurių teisinis statusas leidžia būti įvaikintais. Dėl to, sudarant pagal naujame teisės akte numatytus reikalavimus galimų įvaikinti vaikų sąrašą, jų skaičius išaugo. 2001 metų pabaigoje buvo **313** vaikų, o 2002 metų pabaigoje **1046** vaikai. Iš jų **647** vaikai yra vyresni nei dešimties metų amžiaus. Įvaikinimo tarnybai yra pateikti **252** vaikų rašytiniai atsisakymai būti įvaikintais. LR Civilinio kodekso 3.215 str. 1 dalyje numatyta, kad įvaikinti dešimties metų sulaukusio vaiko be jo sutikimo negalima. Todėl šių vaikų įrašymas į apskaitą yra daugiau formalus. Tuo labiau, kad nėra daug šeimų, pageidaujančių įvaikinti tokius vaikus. Vien per 2002 metų rugsėjo – lapkričio mėnesius į galimų įvaikinti vaikų apskaitą buvo įrašyti **220** vaikai, iš jų **138** – vyresni nei dešimties metų amžiaus.

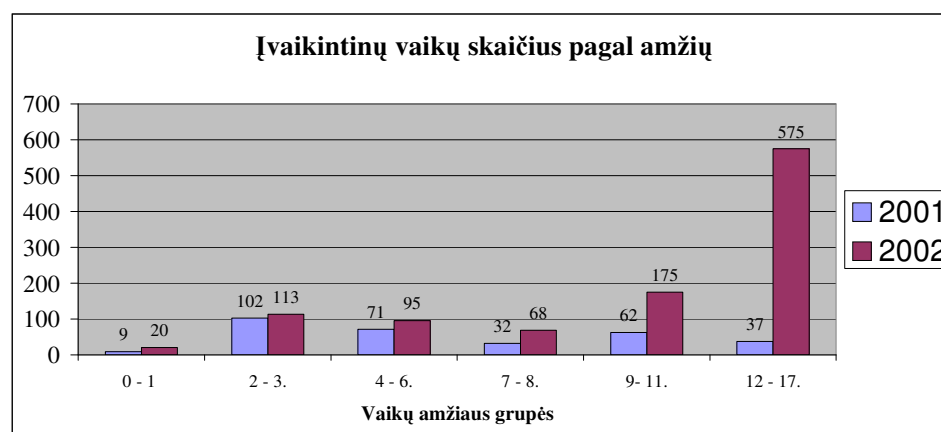

Diagrama Nr. 1

Žemiau pateiktose diagramose lyginama, kaip keitėsi įvaikinamų vaikų amžius ir globos forma 2001 ir 2002 metais. Kaip matyti, 2002 metais galimų įvaikinti vaikų skaičius augo visų vaikų amžiaus grupėse, tačiau ypač padidėjo galimų įvaikinti vyresnių kaip devynerių metų amžiaus vaikų skaičius. Atsižvelgiant į vyresnį amžių, šiuos vaikus įvaikinti yra sudėtinga, kadangi tiek LR piliečiai, tiek užsienio valstybių piliečiai, esantys apskaitoje, pageidauja įvaikinti vaikus iki penkerių metų amžiaus.

Iš **1046** vaikų **33** vaikai yra globojami Lietuvos Respublikos piliečių šeimose, ketinančiose juos įvaikinti. **4** vaikai yra globojami šeimose ir jų globėjai patvirtino savo sutikimą įvaikinti. **1009** vaikai, esantys apskaitoje, auga globos institucijose. Vaikų, globojamų šeimose, kurios ketina juos įvaikinti, skaičius sumažėjo, kadangi 2001 metais globojusios šeimos šiuos vaikus įvaikino arba jos buvo išbrauktos iš apskaitos, nes artimiausiu metu dar ketina šiuos vaikus globoti. Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso 3.214 str. ir Įvaikinimo apskaitos tvarkos 10.8 punktas numato, kad vaikas į galimų įvaikinti vaikų sąrašą įrašomas tada, kai vaiko globėjas duoda teismo nutartimi patvirtintą rašytinį sutikimą vaiką įvaikinti. Todėl nesant šiam sutikimui, nėra pagrindo įtraukti vaiką, kuris yra globojamas šeimoje, į galimų įvaikinti vaikų apskaitą.

Institucijoje augančių vaikų skaičius išaugo dėl to, kad į sąrašą buvo įtraukti visi vyresni nei **10** metų amžiaus vaikai, esant Įvaikinimo apskaitos 10 punkte

numatytiems pagrindams. Iš **1009** vaikų, augančių globos institucijose, **647** vaikai yra vyresni nei dešimties metų amžiaus.

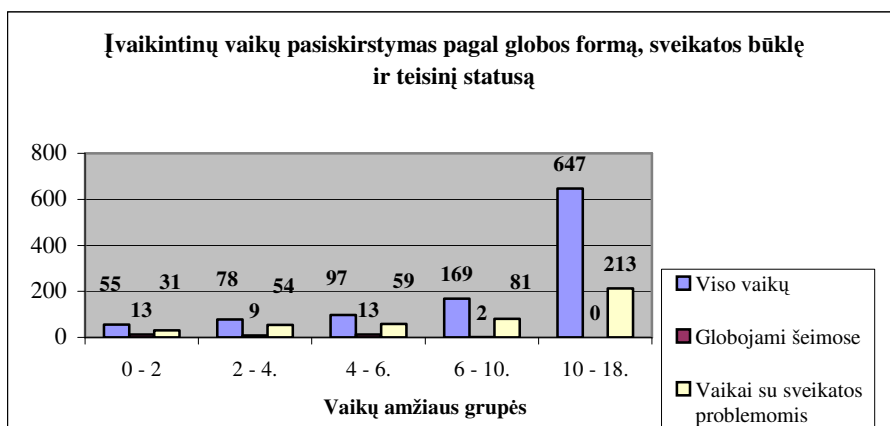

Diagrama Nr.2

Apibendrinus duomenis apie apskaitoje esančių vaikų sveikatos būklę, prieiname išvadą, kad **438** vaikai turi rimtų sveikatos sutrikimų, apie **178** vaikų sveikatos būklę duomenų nėra pateikta, **430** vaikų, atsižvelgiant į jų kilmę bei tėvų sveikatos būklę, yra iš dalies sveiki. Tačiau iš jų **299** vaikai yra vyresni nei dešimties metų amžiaus. Iš informacijos, pateiktos žemiau nurodytoje diagramoje, galima daryti išvadą, kad **215** vaikų iki dešimties metų amžiaus turi rimtų sveikatos sutrikimų ir tik **131** vaikas yra santykinai sveikas.

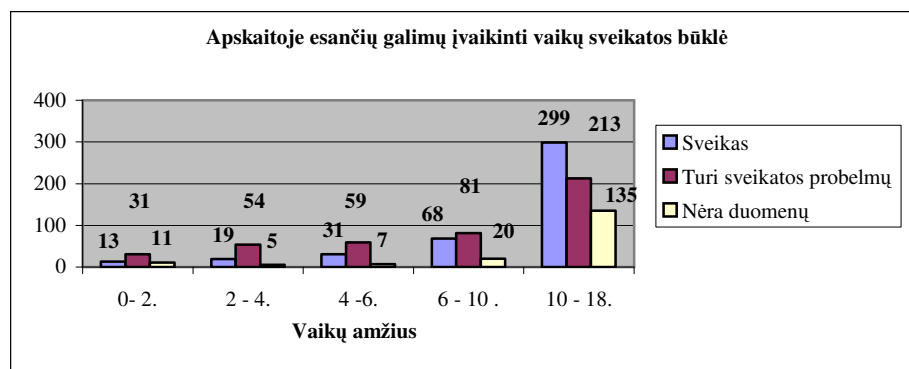

Diagrama Nr.3

2002 m. rugsėjo 10 d. patvirtintoje Įvaikinimo apskaitos tvarkoje nustatytas laikotarpis, per kurį savivaldybių Vaikų teisių apsaugos tarnybos (toliau VTAT) **privalo** pranešti Įvaikinimo tarnybai apie jų teritorijoje esančius galimus įvaikinti vaikus bei pateikti šią informaciją, laikantis nustatytos formos. Šis reikalavimas suaktyvino VTAT-ų darbą, kadangi iki tol pasitaikydavo atvejų, kai apie galimus įvaikinti vaikus buvo pranešama po pusės metų ar vėliau.

III. 1. Norinčių įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių, gyvenančių Lietuvos Respublikoje, apskaita

2002 m. gruodžio 31 d. LR piliečių, pageidaujančių įvaikinti vaiką, apskaitoje buvo **48** šeimos/asmenys. Iš jų **43** šeimos jau globoja vaikus su tikslu įvaikinti. **3** šeimos pageidauja įvaikinti 3 mėn. kūdikius be sveikatos sutrikimų, **2** šeimoms yra siūlomi galimi įvaikinti vaikai.

Asmenų, pageidaujančių įvaikinti vaiką, skaičius sąrašė, lyginant su 2001 metais, labai sumažėjo. Tai sąlygojo:

1. Išaugęs įvaikintų vaikų skaičius.
2. Asmenys, jau globojantys vaikus su tikslu įvaikinti ir neketinantys artimiausiu metu kreiptis dėl jų įvaikinimo, iš apskaitos buvo išbraukti jų pačių sutikimu.
3. 2002 metais į apskaitą įtrauktoms šeimoms per vieną mėnesį buvo pasiūlomas galimas įvaikinti vaikas, todėl realiai laukti nereikėjo.

Žemiau pateiktoje lentelėje pateikiami duomenys apie būsimų tėvių, esančių apskaitoje, pasiskirstymą pagal gyvenamąsias vietas, lyginant 2001 m. ir 2002 m. duomenis.

Rajono/miesto VTAT	Šeimos/asmenys, pageidaujantys įvaikinti		Iš jų globojantys vaikus su tikslu įvaikinti	
	2001 12 31	2002 12 31	2001 12 31	2002 12 31
IŠ VISO	124	48	107	43
Akmenės raj.	1	1	1	1
Alytaus m.	2	2	1	2
Alytaus raj.	1		1	-
Anykščių raj.	1	-	1	-
Birštono m.	-	-	-	-
Biržų raj.	2	1	2	1
Druskininkų m.	1	3	1	3
Elektrėnų raj.	-	-	-	-
Ignalinos raj.	-	-	-	-
Jonavos raj.	-	-	-	-
Joniškio raj.	2	1	1	-
Jurbarko raj.	-	-	-	-
Kaišiadorių raj.	1	-	1	-
Kalvarijos sav.	-	-	-	-
Kauno m.	25	3	23	3
Kauno raj.	3	4	3	4
Kazlų Rūdos sav.	-	-	-	-
Kelmės raj.	1	1	1	1
Kėdainių raj.	-	-	-	-
Klaipėdos m.	9	2	8	2
Klaipėdos raj.	2	1	1	1
Kretingos raj.	3	2	2	2
Kupiškio raj.	-	-	-	-
Lazdijų raj.	-	-	-	-
Mažeikių raj.	2	2	2	2

Marijampolės m.	6	1	6	-
Molėtų raj.	-	-	-	-
Neringos m.	-	-	-	-
Pagėgių sav.	1	-	-	-
Pakruojo raj.	-	-	-	-
Palangos m.	-	-	-	-
Panevėžio m.	3	2	1	2
Panevėžio raj.	1	-	1	-
Pasvalio raj.	1	-	1	-
Plungės raj.	-	-	-	-
Prienų raj.	-	-	-	-
Radviliškio raj.	1	-	1	-
Raseinių raj.	2	-	2	-
Rietavo sav.	-	-	-	-
Rokiškio raj.	-	-	-	-
Skuodo raj.	1	-	-	-
Šakių raj.	8	1	5	1
Šalčininkų raj.	-	-	-	-
Šiaulių m.	4	2	4	2
Šiaulių raj.	1	-	1	-
Šilalės raj.	3	-	3	-
Šilutės raj.	2	1	2	1
Širvintų raj.	-	-	-	-
Švenčionių raj.	1	-	1	-
Tauragės raj.	1	-	1	-
Telšių raj.	4	1	4	1
Trakų raj.	1	2	1	2
Ukmergės raj.	3	1	3	1
Utenos raj.	2	1	2	1
Varėnos raj.	1	-	1	-
Vilkaviškio raj.	1	1	1	1
Vilniaus m.	13	9	10	6
Vilniaus raj.	1	2	1	2
Visagino m.	3	1	3	1
Zarasų raj.	3	-	3	

Lentelė Nr.1

Įsigaliojus Lietuvos Respublikos Civiliniam kodeksui, numatytas privalomas išvados apie tėvių pasirengimą įvaikinti ruošimas. Kadangi šiuo metu dar nėra atestuotų socialinių darbuotojų, galinčių ruošti šias išvadas, tai daro VTAT-ų atsakingi darbuotojai. Kaip akyviausiai dirbančius su šeimomis, esančiomis jų apskaitoje, reikia išskirti Vilniaus m., Kauno m., Klaipėdos m. Vaikų teisių apsaugos tarnybas. Neramina Šiaulių m. Vaikų teisių tarnybos darbuotojų pasyvumas.

III. 3. Norinčių įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių apskaita

2002 m. gruodžio 31 d. duomenimis, Įvaikinimo tarnybos tvarkomoje norinčių įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių apskaitoje buvo įrašyta **181** užsienio piliečių šeima (2001 12 31 – 278 šeimos).

Žemiau pateiktoje diagramoje nurodytas Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių apskaitoje įrašytų šeimų pasiskirstymas pagal valstybes.

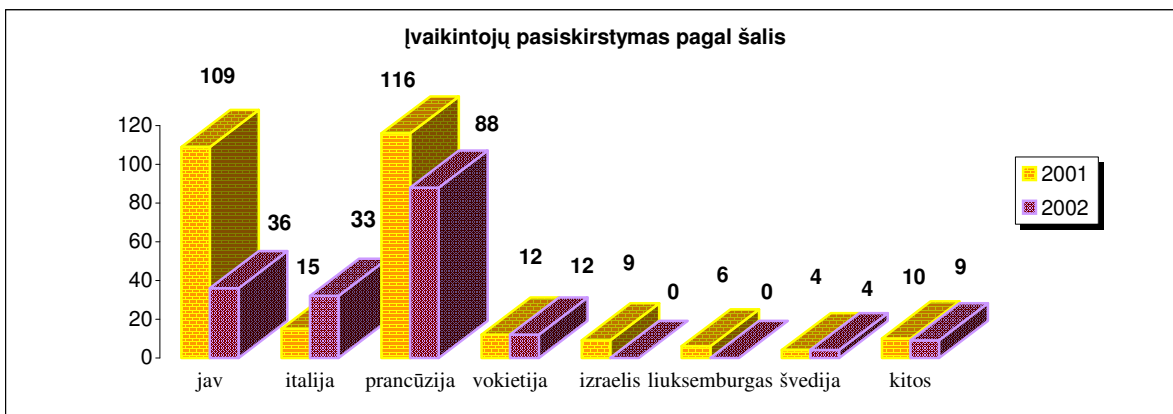

Diagrama Nr.4

2002 metais į Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių apskaitą buvo įtrauktos **104** šeimos. Pagal šalis jos pasiskirsto taip: Italijos Respublikos piliečiai - **33** šeimos, JAV - **28**, Prancūzijos - **25**, Vokietijos - **3**, Švedijos, Australijos - po **2**, Kanados - **1**. Išaugusį naujai įrašomų Italijos šeimų skaičių sąlygoja tai, kad Italijos Centrinė institucija darbui Lietuvoje akreditavo keturias nepelno siekiančias organizacijas, su kuriomis Įvaikinimo tarnyba glaudžiai bendradarbiauja.

LR piliečių šeimų, nuolat gyvenančių užsienio valstybėse, bei užsienio piliečių apskaitoje yra **2** šeimos, kurių vienas iš sutuoktinių yra LR pilietis, **14** šeimų yra lietuvių kilmės ir **2** užsienio piliečių šeimos, gyvenančios Lietuvos Respublikos teritorijoje.

Didžioji dalis apskaitoje esančių šeimų pageidauja įvaikinti vieną vaiką iki 5 metų amžiaus.

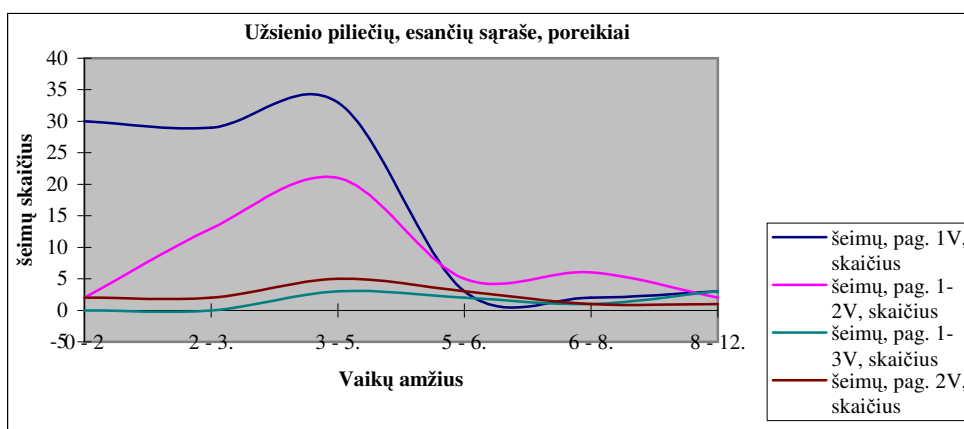

Diagrama Nr.5

2002 metais dauguma naujai į apskaitą įtrauktų šeimų pageidauja įvaikinti vieną vaiką iki 5 metų amžiaus. Tačiau taip pat išaugo šeimų, pageidaujančių įvaikinti 1-2 vyresnius nei 5 metų amžiaus vaikus arba daugiau nei du vaikus, skaičius. Šį faktą lemia tai, kad naujai įtraukiamos Italijos Respublikos piliečių šeimos yra vyresnio amžiaus (50 metų) ir pageidauja įvaikinti 8-12 metų vaikus.

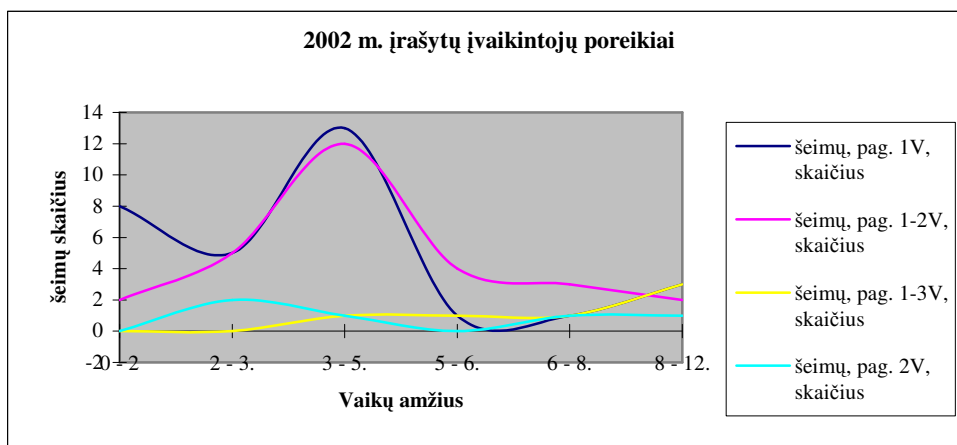

Diagrama Nr.6

Duomenys, nurodyti pateiktose diagramose, leidžia tvirtinti, kad dauguma apskaitoje esančių užsienio valstybių šeimų pageidauja įvaikinti iki 5-6 metų amžiaus vaikus, o tokių vaikų galimų įvaikinti apskaitoje nėra daug. Kaip jau buvo nurodyta, iš viso galimų įvaikinti vaikų apskaitoje yra **1046**. Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso 3.224 str. 2 d. 1 punktas nustato privalomą taisyklę, kad vaikas užsienio piliečiams galimas siūlyti tik po šešių mėnesių nuo jo įrašymo į apskaitą datos. Taigi iš **1046** sąrašė esančių vaikų, užsienio piliečiams galimi įvaikinti **694** vaikai. Iš jų **405** vaikai yra vyresni nei 12 metų amžiaus. Žemiau pateiktoje diagramoje atsispindi, kokių vaikų pageidauja įvaikinti užsienio piliečiai ir kokio amžiaus vaikai jiems yra galimi įvaikinti.

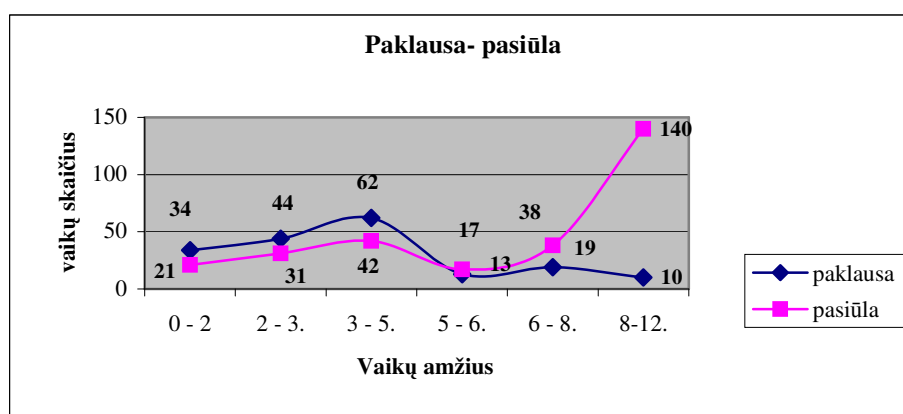

Diagrama Nr.7

2002 metais iš Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienio valstybėse, ir užsienio valstybių piliečių apskaitos buvo išbrauktos **194** šeimos. Didžiąją dalį išbrauktų šeimų sudarė JAV piliečiai – **99**, Prancūzijos - **54**, Italijos –

16, Izraelio – 9, Liuksemburgo – 6, Vokietijos – 4, Švedijos – 2. Šeimos buvo išbrauktos dėl šių priežasčių:

1. Įsivaikino vaiką Lietuvoje (54 šeimos).
2. Informavo, kad įsivaikino vaiką kitoje užsienio valstybėje arba dėl pasikeitusios šeimyninės padėties (išsituokė arba susilaukė savo biologinių vaikų) – 68 šeimos.
3. 39 šeimos neatsakė į Įvaikinimo tarnybos siųstus kontrolinius laiškus, kuriuose šeimos buvo informuotos apie pasikeitusius teisės aktus bei trūkstamus ar reikalingus atnaujinti dokumentus.
4. 11 šeimų, jų pačių prašymu, buvo išbrauktos, nes jie buvo vyresni nei 50 metų amžiaus, tačiau nepageidavo įvaikinti vyresnio nei 5 metų amžiaus vaiko.
5. 9 šeimos nepateikė visų reikiamų ir tinkamai paruoštų Įvaikinimo apskaitos tvarkos 32 punkte (buvusioje 14 p.) numatytų dokumentų.
6. 8 šeimos neatsakė į Įvaikinimo tarnybos pakartotinai siunčiamus raštus.
7. 4 šeimoms baigėsi jų šalių kompetentingų institucijų išduotų leidimų įvaikinti vaiką galiojimo terminas.

IV. Įvaikinimas 2002 metais

Vadovaujantis Įvaikinimo apskaitos tvarka ir Įvaikinimo tarnybos nuostatais, Įvaikinimo tarnyba yra atsakinga ne tik už galimų įvaikinti vaikų ir asmenų, pageidaujančių įvaikinti vaiką, apskaitų tvarkymą, bet ir vietinio bei tarptautinio įvaikinimo ikiteisminių procedūrų organizavimą. 2002 metais iš viso buvo įvaikintas **231** vaikas. Lietuvos Respublikos piliečiams buvo įvaikinti **159** vaikai, užsienio valstybių piliečiams - **72** vaikai. Tuo tarpu, kai 2001 metais iš viso buvo įvaikinta **180** vaikų. Lietuvos Respublikos piliečiai įvaikino **137** vaikus, užsienio piliečiai - **41**. Taigi įvaikinamų vaikų skaičius pastebimai išaugo. 2002 metais įvaikinti **147** be tėvų globos likę vaikai.

Žemiau pateiktoje diagramoje nurodoma iš kokios institucijos (šeimos) įvaikinti be tėvų globos likę vaikai.

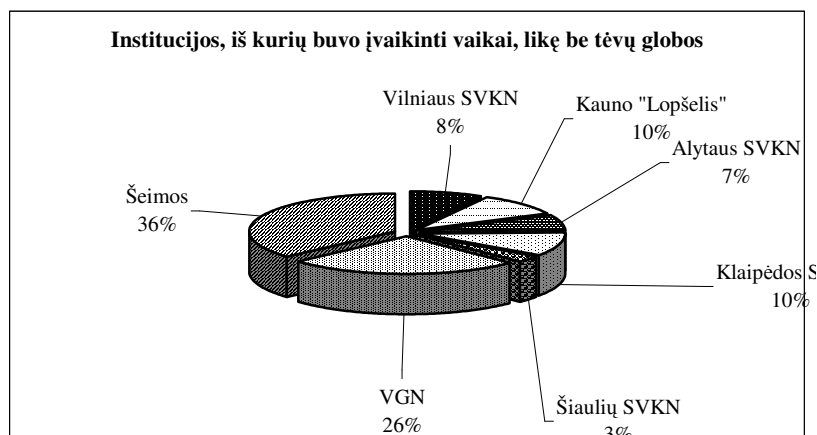

Diagrama Nr.8

IV. 1. Įvaikinimas Lietuvos Respublikos piliečiams

2002 metais Lietuvos Respublikos piliečiams iš viso buvo įvaikinti **159** vaikai, iš jų **84** vaikai yra vieno iš sutuoktinių, **75** – likę be tėvų globos vaikai. 2001 metais iš viso buvo įvaikinti **137** vaikai. Iš jų **81** vaiką įvaikino vienas iš sutuoktinių ir **53** be tėvų globos likusius vaikus įvaikino lietuvių šeimos. Taigi, lyginant 2001 metų ir 2002 metų duomenis, galima teigti, jog įvaikinimo procesas LR piliečiams tapo gerokai aktyvesnis, o ir pats procesas tapo paprastesnis ir efektyvesnis. Daugiausiai vaikų buvo įvaikinta Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje. Tokį įvaikinimą lemia ne tik šių miestų didesnė gyventojų populiacija nei kituose miestuose, bet ir tai, kad nurodytose Vaikų teisių apsaugos tarnybose dirba konkrečiai už įvaikinimą atsakingi darbuotojai arba šios tarnybos turi socialinius partnerius (pvz.: Kaunas). Pastarieji ne tik atlieka būsimų įtėvių įvertinimą, bet ir suteikia jiems informaciją apie įvaikinimo misiją bei paruošia šeimas šiam svarbiam žingsniui.

Žemiau pateiktoje diagramoje pateikiama lyginamoji informacija apie LR piliečių šeimų, įvaikinusių vaikus 2001 – 2002 m., įtraukimo į sąrašą datas.

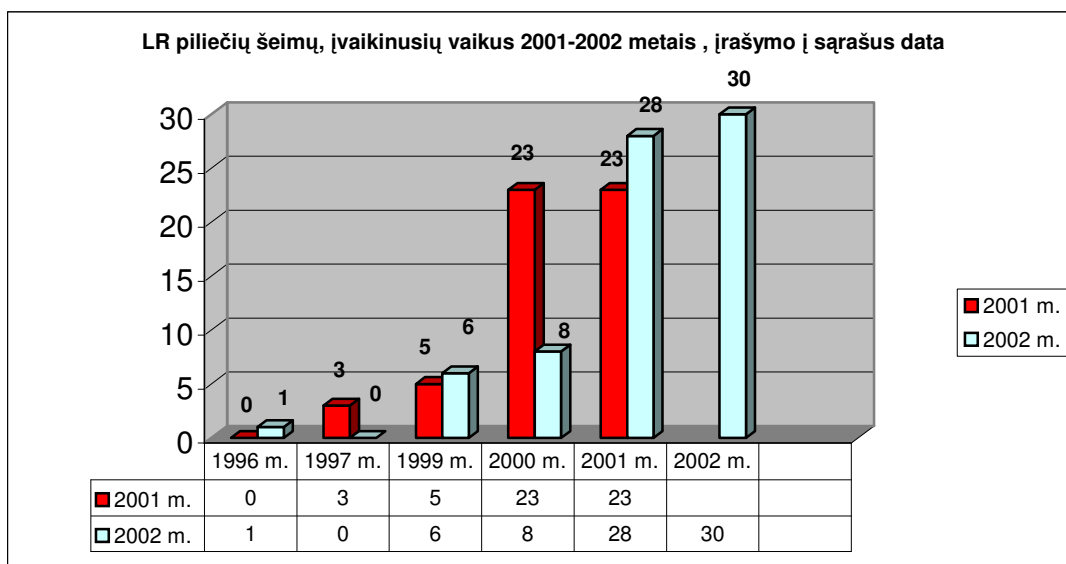

Diagrama Nr.9

Iš **73** įvaikintų be tėvų globos likusių vaikų, **47** vaikus įvaikino juos globojusios šeimos, **1** vaiką - jo giminaitis.

Rajonas/miestas	Įvaikinti vaikai	Įvaikintojai					Vaikų amžius				
		Sutuoktinis	Kiti asmenys		Iš jų giminaičiai	Iš jų buvę globėjai	Iki metų	1-2	3-5	6-11	12-17
			Šeima	Nesantis santuokoje							
IŠ VISO	159	84	73	2	1	49	29	30	29	58	13
Akmenės raj.	2	1	1			1				2	
Alytaus m.	4	2	2			2	1	1		1	1
Alytaus raj.											
Anykščių raj.											
Birštono m.											
Biržų raj.	4	3	1			1			4		
Druskininkų m.	1	1								1	
Elektrėnų raj.											
Ignalinos raj.	1		1					1			
Jonavos raj.	1	1								1	
Joniškio raj.											
Jurbarko raj.											
Kaišiadorių raj.	3		3			1		2	1		
Kalvarijos sav.											
Kauno m.	21	7	14		1	8	5	6	1	7	2
Kauno raj.	2	2								1	1
Kazlų Rūdos sav.	1	1								1	
Kelmės raj.	3	2	1			1			3		
Kėdainių raj.	3	2	1			1		1		2	
Klaipėdos m.	17	6	11			7	2	4	5	5	1
Klaipėdos raj.	3	2	1			1	1			2	
Kretingos raj.	2	1	1					1		1	
Kupiškio raj.	1	1								1	
Lazdijų raj.	1		1					1			
Mažeikių raj.	2	2								1	1
Marijampolės m.	5	3	2			2			3	1	1
Molėtų raj.	1		1			1			1		
Neringos m.											
Pagėgių sav.											
Pakruojo raj.											
Palangos m.	1	1								1	
Panevėžio m.	2	2							2		
Panevėžio raj.	2	1	1					1		1	
Pasvalio raj.	2	1		1		1		1	1		
Plungės raj.											
Prienų raj.											
Radviliškio raj.	7	5	2			1		2		4	1
Raseinių raj.	1		1						1		
Rietavo sav.											

Rokiškio raj.											
Skuodo raj.	1	1							1		
Šakių raj.	1	1							1		
Šalčininkų raj.											
Šiaulių m.	7	6	1				1	1	5		
Šiaulių raj.	1		1					1			
Šilalės raj.	1		1		1	1					
Šilutės raj.	3	2	1		1	1			1	1	
Širvintų raj.											
Švenčionių raj.											
Tauragės raj.	3	1	2		1		1	1	1		
Telšių raj.	3	2	1		1			1	2		
Trakų raj.	1	1							1		
Ukmergės raj.	3	2	1		1	1	1		1		
Utenos raj.	2		2		2		1	1			
Varėnos raj.											
Vilkaviškio raj.											
Vilniaus m.	33	19	13	1		11	13	4	2	11	3
Vilniaus raj.	4	1	3			1	2	1		1	
Visagino m.	3	1	2			2	2				1
Zarasų raj.											

Lentelė Nr.2

Sutuoktinių įvaikinamų vaikų amžiaus vidurkis svyruoja nuo 6 iki 10 metų amžiaus. Dažniausiai sutuoktiniai įvaikina kito sutuoktinio vaiką, kai šis pradeda lankyti mokyklą, ir kai vaikas, kuris dažnai nežino, kad juo besirūpinantis sutuoktinis nėra tikras tėtis, jau gali atkreipti dėmesį į skirtingas jo ir tėvų pavardes. Neretai sutuoktiniai delsia įvaikinti kito sutuoktinio vaiką ir dėl finansinių priežasčių. Įvaikinimu panaikinamos tėvų ir vaikų tarpusavio asmeninės ir turtinės teisės bei pareigos ir sukuriama tėviams ir įvaikiams, todėl, kol vaikas nėra įvaikintas, biologiniai tėvai privalo materialiai išlaikyti savo vaikus, nors kartu ir negyvena.

2002 metais sutuoktiniai įvaikino **3** vaikus 1-2 metų amžiaus vaikus, **14** vaikų – 3- 5 metų amžiaus, **55** - nuo 6 iki 11 metų amžiaus vaikus ir **12** - nuo 12 – 17 metų amžiaus

2002 metais įvaikinti **75** be tėvų globos likę vaikai. **2** vaikus įvaikino nesusituokę asmenys, **73** vaikus įvaikino šeimos, iš jų **49** buvo įvaikinti juos globojusių asmenų. Įvaikintų vaikų amžius:

- iki 1 metų amžiaus buvo įvaikinti 29 vaikai.
- Nuo 1-2 metų amžiaus buvo įvaikinti 27 vaikai.
- Nuo 3- 5 metų amžiaus - 15 vaikų.
- Nuo 6 iki 11 metų amžiaus - 3 vaikai.
- Nuo 12-17 metų amžiaus - 1 vaikas.

Taigi Lietuvos Respublikos piliečių įvaikinamų vaikų amžiaus vidurkis yra 2 metai.

Iš 75 be tėvų globos likusių vaikų, kuriuos įvaikino LR piliečiai, **26** vaikai buvo įvaikinti iš valstybinių vaikų globos institucijų. Iš *Vilniaus SVKN* - **4** vaikai, *Kauno VRK "Lopšelis"* - **7** vaikai, *Alytaus SVKN* - **1** vaikas, *Klaipėdos SVKN* - **5** vaikai, *Šiaulių SVKN* - **2** vaikai ir *Vaikų globos namų (grupių)* - **7** vaikai.

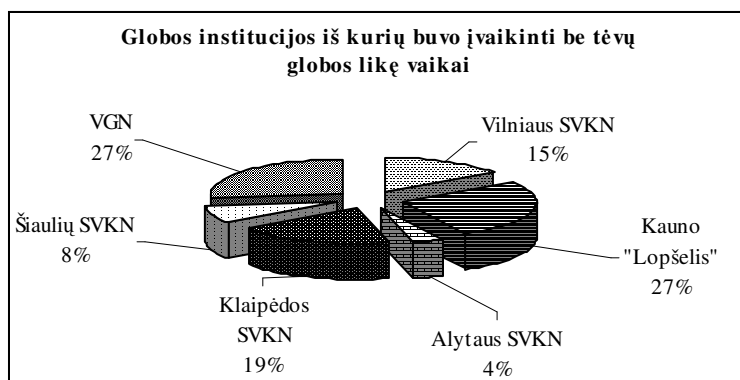

Diagrama Nr.10

Kaip jau buvo minėta, 49 vaikus įvaikino juos globoję asmenys. Globėjų įvaikinamų vaikų amžiaus vidurkis yra 4-5 metai. Priežastys, nulemiančios šeimų sprendimą prieš įvaikinant vaiką jį pagloboti, išlieka tos pačios:

1. Mokama globos pašalpa.
2. Abejonės dėl savo sugebėjimų tinkamai pasirūpinti, auklėti ir išlaikyti vaiką. Vienas iš būdų šias abejones išsklaidyti turėtų būti ne globos steigimas, bet Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso 3.222 str. numatyta galimybė perkelti vaiką į šeimą iki įvaikinimo.

Praėjusių metų statistika rodo, kad įvaikinimas Lietuvos Respublikos piliečiams aktyvėja. Tai sąlygoja ir vis dažniau spaudoje pasirodantys straipsniai apie įvaikinusiems šeimoms, kurios pabrėžia, jog įvaikinimo procesas nėra toks sudėtingas, koks atrodo iš pirmo žvilgsnio. Neretai klaidingą nuomonę apie įvaikinimą formuoja ir vieši tendencingi pasisakymai tų, kurie tiesiogiai su įvaikinimu nėra susidūrę.

Išvaikinimo tarnyba, siekdama populiarinti įvaikinimą, nuolat ir noriai bendrauja su televizijos, radijo, spaudos atstovais. Pastoviai atnaujinama internetinio puslapio informacija, piliečiai gali užduoti įvairius klausimus ir elektroniniu paštu.

IV. 2. Įvaikinimas užsienio šalių piliečiams

2002 metais **54** užsienio piliečių šeimoms buvo įvaikinti **72** vaikai. Iš jų **3** vaikai buvo įvaikinti biologinės motinos sutuoktiniui ir **69** be tėvų globos likę vaikai.

Žemiau pateiktoje diagramoje nurodomas įvaikintų vaikų pasiskirstymas pagal šalis. Lyginant 2001 ir 2002 metų duomenis, galima teigti, jog išaugo vyresnių nei 6 metų amžiaus užsienio piliečiams įvaikintų vaikų skaičius.

Eil. Nr.	Valstybė	Iš viso:		Iš viso:		Iš viso:							
		Iš viso:		Iš viso:		Iš viso:				Iš viso:			
		2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002
		43	72	27	54	12	15	22	33	7	20	2	4
1.	JAV	26	15	16	12	7	7	14	6	3	1	2	1
2.	Prancūzija	8	32	4	25	1		5	14	2	12	-	
3.	Italija	2	12	2		1	1	1	7	-	4	-	
4.	Izraelis	2	1	-	1	1	1	-		1		-	
5.	Vokietija	1	3	1	2	-	5	1	2	-	1	-	
6.	Olandija	2		2		-		1		1		-	
7.	Kanada	1		1		1		-		-		-	

8.	Švedija		3		2			3				
9.	Danija	1	2	1	2	1		-		-		2
10.	Lenkija		1		1					1		
11.	Belgija		1		1			1				
12.	Šveicarija		1									1
13.	Šiuo metu gyvenantys LR	4		3	1						1	

Lentelė Nr.3

Lyginant 2001 ir 2002 metų rezultatus, galima pastebėti, jog per pastaruosius metus daugiau beglobių vaikų buvo įvaikinta Europos šalių (Prancūzijos ir Italijos) piliečiams. Senojo žemyno valstybių šeimoms atstovauja tų šalių centrinės institucijos arba akredituotos nepelno organizacijos, kurios yra ne tik atsakingos už šių šeimų paruošimą įvaikinimui, bet ir informacijos po įvaikinimo teikimą (plačiau apie tai dalyje apie bendradarbiavimą su užsienio valstybių institucijomis).

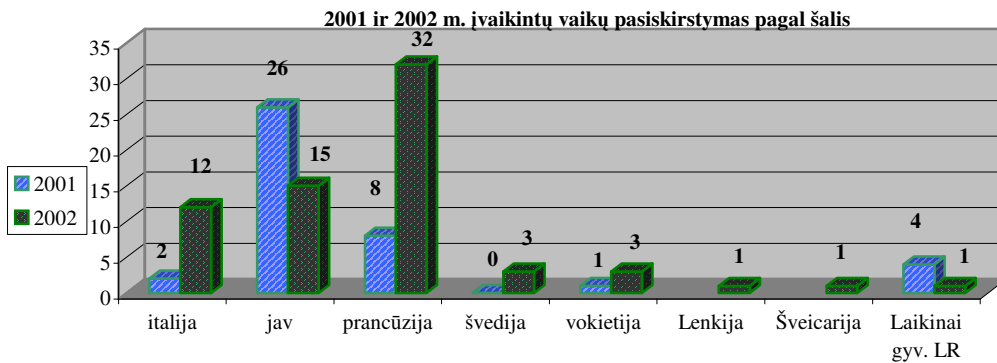

Diagrama Nr. 10

2002 metais iš **69** įvaikintų tėvų globos likusių vaikų, **13** vaikų turėjo rimtų sveikatos sutrikimų, taip pat buvo įvaikintos **keturios** 3-5 brolių / seserų grupės.

V. Bendradarbiavimas su miestu/rajonu Vaikų teisių apsaugos tarnybomis

Ivaikinimo tarnybos nuostatų 9.3 punkte numatoma, kad Ivaikinimo tarnyba koordinuoja savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybų darbą Ivaikinimo srityje, tiekia joms metodinę pagalbą. Ivaikinimo tarnyba siekia ypač glaudaus bendradarbiavimo su Vaikų teisių apsaugos tarnybomis, nes, tvarkant galimų Ivaikinti vaikų ir LR piliečių, pageidaujančių Ivaikinti vaiką, apskaitas, Ivaikinimo tarnybos darbo efektyvumas priklauso ir nuo šių tarnybų veiklos. Vaikų teisių apsaugos tarnyba yra pirmoji institucija, nuo kurios prasideda visas ikiteisminis Ivaikinimo procesas:

- Ivaikinimo apskaitos tvarkos 7 p. nustato terminus ir informacijos apie galimą Ivaikinti vaiką pranešimo formą, kurią jos turi siųsti Ivaikinimo tarnybai. Ivaikinimo tarnyba, gavusi informaciją, Itraukia vaiką į galimų Ivaikinti vaikų apskaitą ir siūlo jį Ivaikinti LR piliečiams, norintiems Ivaikinti.

- LR piliečiai, pageidaujantys įvaikinti vaiką, kreipiasi į VTAT ir pateikia pradinis dokumentus. VTAT, paruošusi likusius reikalingus dokumentus, informuoja įvaikinimo tarnybą apie šeimą.

Taigi, kaip jau buvo minėta, VTAT yra pirma institucija, kurioje prasideda ikiteisminė įvaikinimo procedūra.

Ivąikinimo tarnyba, siekdama kad visa ikiteisminė procedūra vyktų sparčiau ir skaidriau, informuoja Vaikų teisių apsaugos tarnybas apie teisės aktų, reglamentuojančių įvaikinimo procedūras, pasikeitimus.

2002 metais Ivaikinimo tarnyba surengė keturis pasitarimus su savivaldybių Vaikų teisių apsaugos tarnybų vadovais bei specialistais, atsakingais už įvaikinimo klausimus tarnyboje:

1. 2002 m. balandžio 4 d. Vilniuje.
2. 2002 m. balandžio 5 d. Vilniuje.
3. 2002 m. balandžio 9 d. Vilniuje.
4. 2002 m. balandžio 12 d. Klaipėdoje.

Šių susitikimų metu kiekvienai tarnybai buvo pateiktas informacinių priemonių apie įvaikinimą bei metodinės medžiagos apie įvaikinimo procedūrų organizavimą paketas (Ivaikinimo tarnybos lankstinukai, Ivaikinimo tarnybos parengta metodinė medžiaga (pagal Tarptautinės Socialinės tarnybos rekomendacijas) “Vaikų teisės nacionaliniame ir tarptautiniame įvaikinime. Moralė ir principai. Rekomendacijos specialistams”, metodinė medžiaga “Reikalingi įvaikintino vaiko dokumentai”). Pasitarimuose svarstytos šios temos:

- Tikslios informacijos apie įvaikinimo galimybes bei įvaikinimo procedūrų vykdymo tvarką skleidimo ir platinimo visuomenėje būtinumas.
- Galimų įvaikinti vaikų apskaitos tvarkymas (informacijos apie galimus įvaikinti vaikus pateikimo tvarka, terminai, dokumentai).
- Galimų įvaikinti vaikų įrašymo į apskaitą teisiniai pagrindai, vaikų siūlymo LR piliečiams bei šeimų atsakymų pateikimo tvarka.
- LR piliečių, pageidaujančių įvaikinti vaiką, apskaitos tvarkymas.
- Globos ir įvaikinimo, kaip dviejų alternatyvų be tėvų globos likusio vaiko priežiūros priemonių parinkimas, atsižvelgiant į konkretaus vaiko interesus, poreikius ir susiklosčiusią gyvenimo situaciją.

Kaip jau buvo minėta, Ivaikinimo tarnybos darbas, organizuojant ikiteismines įvaikinimo procedūras, didžia dalimi priklauso nuo Vaikų teisių apsaugos tarnybų operatyvumo. Atsižvelgiant į išaugusį įvaikintų vaikų skaičių, galima teigti, kad bendradarbiavimas tarp Ivaikinimo tarnybos ir savivaldybių Vaikų teisių apsaugos tarnybų vyko sklandžiai ir rezultatyviai.

Ivaikinimo tarnyba taip pat palaiko glaudžius ryšius su vaikų globos institucijomis. Ivaikinimo tarnybos darbuotojai lankėsi vaikų globos namuose, kūdikių namuose, konsultavo jų atsakingus darbuotojus įvaikinimo klausimais.

VI. Bendradarbiavimas su užsienio valstybių įvaikinimo institucijomis

Įvaikinimo tarnyba vykdo Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos perduotas centrinės valdžios institucijos funkcijas, numatytas Hagos konvencijoje. Vykdydama šias funkcijas, Įvaikinimo tarnyba glaudžiai bendradarbiauja su užsienio valstybių centrinėmis institucijomis ir jų akredituotomis tarnybomis, siekdama užtikrinti iš Lietuvos įvaikintų vaikų interesų apsaugą, renka informaciją apie jų ugdymą ir gyvenimo sąlygas po įvaikinimo. Siekdama įgyvendinti šias funkcijas, Įvaikinimo tarnyba sudaro bendradarbiavimo susitarimus su užsienio valstybių centrinėmis institucijomis arba akredituotomis tarnybomis.

2002 metais Įvaikinimo tarnyba sudarė bendradarbiavimo susitarimus su:

1. JAV agentūra "AdoptionPros" (pasirašyta 2002-01-10, o 2002-05-22 sutartis nutraukta dėl sutarties sąlygų nesilaikymo).
2. Prancūzijos akredituota institucija "The children of Hope"(Les Enfants del'Esperance) (2002-07-01).
3. Australijos centrinė institucija "Department of Human Service"(2002-07-22).
4. Italijos Centrinė institucija Tarptautinė Įvaikinimo komisija prie Italijos Respublikos Vyriausybės (2002-09-13).
5. Italijos Respublikos akredituota organizacija "Azione per un mondo unito – ONLUS"(2002-09-19).

Šiuose susitarimuose nustatomos abiejų institucijų teisės ir pareigos, organizuojant ikiteismines tarptautinio įvaikinimo procedūras. Viena iš užsienio valstybių institucijoms privalomų sąlygų - grįžtamosios informacijos apie vaiką, įvaikintą iš Lietuvos Respublikos, teikimas. Grįžtamoji informacija turi būti teikiama pagal Įvaikinimo tarnybos patvirtintą specialią formą, kuri pridedama prie sutarties kaip lydintis dokumentas. Susitarimuose numatoma, kad grįžtamoji informacija teikiama per pirmuosius du metus – du kartus per metus, sekančius du metus – kartą per metus, o vėliau - Įvaikinimo tarnybai pareikalavus.

2002 m. liepos 2 d. Įvaikinimo tarnyba nutraukė 2001-05-01 sudarytą bendradarbiavimo susitarimą su Izraelio akredituota institucija "YANA", nes nebuvo pateiktas atnaujintas šios institucijos leidimas dirbti tarptautinio įvaikinimo srityje bei pažeistos kelios sutarties sąlygos.

2002 m. birželio 25-30 d. Įvaikinimo tarnybos darbuotojos lankėsi Italijos Respublikoje, kur susitiko su Italijos Centrinės institucijos prezidente C. Cavallo, akredituotos institucijos "Adozione per un mondo unito – Onlus" vadovais, Lietuvos Respublikos ambasadoriumi ir konsule Italijoje bei dalyvavo susitikime su 22 italų šeimomis, įvaikinusiomis vaikus iš Lietuvos.

2002 m. lapkričio 26-29 d. Įvaikinimo tarnybos atstovės lankėsi Estijos Respublikoje ir susitiko su Estijos Socialinės apsaugos ministerijos darbuotoja, atsakinga už tarptautinio įvaikinimo organizavimą ir vietinio įvaikinimo koordinavimą. Susitikimo metu buvo aptartos tolimesnės bendradarbiavimo galimybės.

2002 metais Įvaikinimo tarnyboje lankėsi Italijos Centrinės institucijos, keturių Italijos akredituotų institucijų, Prancūzijos akredituotos institucijos "Les Enfants de l'Esperance", Australijos centrinės institucijos, kai kurių JAV agentūrų atstovai.

2002 m. Įvaikinimo tarnyba užmezgė ryšius su Ispanijos, Vokietijos centrinėmis valdžios institucijomis.

Glaudus bendradarbiavimas su užsienio valstybių centrinėmis institucijomis ar akredituotomis tarnybomis sąlygoja skaidrų ir sklandų ikiteisminio tarptautinio įvaikinimo organizavimą.

VII. Kita Įvaikinimo tarnybos veikla 2002 metais

2002 metais Įvaikinimo tarnyba parengė internetinį puslapį, adresas www.ivaikinimas.lt, kuriame nuolat pateikiama informacija įvaikinimo klausimais. Taip pat išleisti Įvaikinimo tarnybos informaciniai lankstinukai lietuvių ir anglų kalbomis. Patvirtintos šios formos:

1. Sprendimo dėl tarptautinio įvaikinimo atitikimo vaiko interesus forma.
2. Informacinio pobūdžio rašto apie siūlomą užsienio valstybių piliečiams įvaikinti vaiką forma.
3. Tarptautinio įvaikinimo atitikimo pažymėjimo (pagal Hagos konvencijos 23 str.) forma.
4. Ataskaitos apie įvaikinto vaiko integraciją įtėvių šeimoje forma.

2002 metais sutvarkytas Įvaikinimo tarnybos perimtų iš Lietuvos Respublikos Vaikų teisių apsaugos tarnybos ir saugomų bylų archyvas.

VIII. Išvados

Apibendrinat 2002 metų Įvaikinimo tarnybos veiklos rezultatus, galima teigti, jog Įvaikinimo tarnyba pasiekė numatytus tikslus. Tai patvirtina ir išaugęs įvaikintų vaikų skaičius bei pastovus sistemingas ir efektyvus ikiteisminės procedūros organizavimas. Kadangi Įvaikinimo tarnybos darbas, organizuojant ikiteismines įvaikinimo procedūras, didžia dalimi priklauso nuo savivaldybių Vaikų teisių apsaugos tarnybų veiklos operatyvumo, geri 2002 metų rezultatai patvirtina, kad tarp šių dviejų institucijų yra susiklostęs glaudus bendradarbiavimas ir abipusis supratimas.

Taip pat Įvaikinimo tarnyba, veikdama kaip institucija, kuriai perduotos centrinės valdžios funkcijos, numatytos pagal Hagos konvenciją, užtikrino Hagos konvencijos nuostatų įgyvendinimą Lietuvoje ir organizavo tarptautinį įvaikinimą griežtai laikydamosi Hagos konvencijoje numatytų reikalavimų. Organizuodama tarptautinį įvaikinimą, Įvaikinimo tarnyba glaudžiai bendradarbiavo su užsienio valstybių centrinėmis valdžios institucijomis arba jų akredituotomis tarnybomis. Tai patvirtinta ir pasirašyti bendradarbiavimo susitarimai.